

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»  
філологічний факультет  
кафедра журналістики

Галина Шаповалова, Ярослава Шебештян

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І  
ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «УПРАВЛІННЯ  
МЕДІАПРОЄКТАМИ»**

для студентів магістратури

Ужгород-2021

ББК 74.202(4Укр)

Шаповалова Г., Шебештян Я.

Методичні рекомендації до проведення практичних занять і організації самостійної роботи з дисципліни «Управління медіапроектами»: навчальний посібник для студентів магістратури. Ужгород: УжНУ, 2021. 35 с.

Запропонований посібник, що перш за все орієнтований на опрацювання дисципліни «Управління медіапроектами», містить усі необхідні для опанування відповідної інформації компоненти: тематику і плани практичних занять із вказівками на літературу та творчими завданнями; питання для самостійного вивчення окремих аспектів курсу; зміст підсумкової роботи; переліки підсумкових контрольних питань і творчих завдань, а також мінісловник загальнонаукових і спеціальних термінів.

*Рецензенти:*

доктор наук із соціальних комунікацій, проф. **Ю. М. Бідзіля** (ДВНЗ «УжНУ»);

кандидат наук із соціальних комунікацій **Н. В. Толочко** (ДВНЗ «УжНУ»).

*Рекомендовано до друку науково-методичною комісією філологічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (протокол №3 від 12 березня 2021 р.).*

© Шаповалова Г., Шебештян Я., 2021.

## ЗМІСТ

<b>Вступ</b> .....	4
<b>Практичні заняття</b> .....	6
Тема 1. Медіапроекти та їх види.	
Тема 2. Особливості розробки концепції, планування медіапроектів.	
Тема 3. Основні методика управління медіапроектами.	
Тема 4. Контроль усіх етапів реалізації медіапроекту. Оцінка ризиків.	
Тема 5. Аналіз результатів та ефективності медіапроекту.	
Тема 6. Методи управління персоналом та побудова команди проекту.	
<b>Теми для самостійного опрацювання</b> .....	10
<b>Література</b> .....	11
<b>Завдання для підсумкового контролю</b> .....	12
<b>Мінісловник загальнонаукових і спеціальних термінів</b> .....	14

## ВСТУП

Навчальна дисципліна «Управління медіапроєктами» (що включає лекційний і практичний компоненти) покликана дати студентам базові знання про основи проєктного менеджменту, особливості управління медіапроєктами, функції проєктного менеджера; з'ясувати організаційні форми управління проєктами у сфері масмедіа, сучасні методи управління персоналом; навчити майбутніх фахівців управляти медійними проєктами: планувати медіапроєкти, контролювати всі етапи їх реалізації, оцінювати ризики, аналізувати результати й ефективність проєкту.

Вивчення курсу повинно сприяти формуванню у магістрантів системних знань предметної галузі, вільного володіння фаховим терміноапаратом, добрій орієнтації в новітніх теоріях, концепціях, гіпотезах, здатності до їх філософської інтерпретації. У процесі вивчення дисципліни студенти краще усвідомляють потребу постійного самовдосконалення, необхідність опрацьовувати сучасні наукові джерела різного типу, враховувати їх у своїй діяльності, прагнути до систематичного підвищення кваліфікації. Під час занять здобувачі поглиблюють навички самостійно виявляти, опрацьовувати, застосовувати інформацію різного типу з різноманітних джерел. Ознайомлення з основними складовими курсу підвищить спроможність магістрантів визначати, окреслювати та розв'язувати проблеми управління медіапроєктами, приймати обґрунтовані рішення. Практичні заняття спрямовані на формування уміння працювати в колективі, виконувати функції лідера, менеджера, бути дисциплінованим, планувати власну і командну роботу.

Крім того, під час вивчення курсу студенти розвивають уміння ефективно застосовувати набуті раніше знання з комплексу фахових і суміжних дисциплін, продовжують формувати науковий світогляд, розв'язують складні організаційні проблеми в галузі масмедіа тощо. Важливо, що всі питання курсу розглядаються в контексті сучасних соціальних, політичних, культурних та ін. умовах українського соціуму, з якими й пов'язані зміст, завдання і функції медіапроєктів різних типів. На основі аналізу новітніх потреб і викликів студенти можуть визначати пріоритетні, важливі для суспільства напрямки, генерувати ідеї, конкретну стратегію і тактику. Розробка тренувальних індивідуальних планів медійних проєктів (що передбачає визначення стратегії, методів, розподілу обов'язків між членами колективу, etc.) дозволяє продемонструвати й поглибити здібності й навички медіааналітика, експерта, менеджера.

Усе зазначене доводить і практичну цінність цього курсу, адже медіаринок потребує справжніх фахівців, спроможних упроваджувати інноваційні суспільно корисні проєкти, уміти стратегічно мислити, планувати проєктно-інноваційну діяльність, виокремлювати найбільш складні завдання, пропонувати шляхи вирішення різноманітних проблем, алгоритм дій, прогнозувати результат і його вплив на соціум.

Треба розуміти, що до сучасного керівника медіапроєктів висувуються особливі вимоги, і передусім такі: володіти критичним мисленням, належно розв'язувати актуальні теоретично-практичні, виробничі проблеми; уміти творчо застосовувати й постійно доповнювати фундаментальні знання з журналістики та суміжних наук, розвивати світогляд; добре розуміти інформаційні потреби аудиторії, прогнозувати результативність медіапроєкту, запобігати й нейтралізувати негативні наслідки, загалом працювати на розвиток українського соціуму.

Отже, всі складові посібника (тематика практичних занять, оригінальні завдання до них, питання до самостійного опрацювання, комплекс завдань для зондування засвоєної інформації, здобутих практичних навичок та виявлення творчого потенціалу, базова література, мінісловник загальнонаукових і спеціальних термінів) спрямовано на досягнення вищезазначених результатів, формування професійних компетенцій.

## ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

### *Тема 1. Медіапроекти та їх види.*

1. Основні поняття проектного менеджменту як галузі знань із планування, організації, керівництва ресурсами з метою ефективної реалізації цілей, завдань медіапроекту.
2. Поняття «проект» і «медіапроект»: спільні та диференційні риси.
3. Критерії класифікації медіапроектів; основні різновиди.

#### *Завдання*

1. Опрацюйте запропоновані теоретичні питання, доберіть ілюстративний матеріал із сучасного українського медіапростору.
2. Підготуйте повідомлення / реферати з історії управління проектами, закордонної практики.

#### *Література*

1. Гонтарева І. В. Управління проектами. Х. : Вид-во ХНЕУ, 2011.
2. Кобиляцька Л. С. Управління проектами: навч. посіб. К.: МАУП, 2002.
3. Проектний менеджмент : просто про складне / В. А. Верба, Л. П. Батенко, О. М. Гребешкова та ін.; за заг. ред. В. А. Верби. К. : КНЕУ, 2009.
4. Управління проектами : підручник / Л. В. Ноздріна, В. І. Ящук, О. І. Полотай; за заг. ред. Л. В. Ноздріної. К. : ЦНЛ, 2010.
5. Хігні Дж. Основи управління проектами / пер. Я. Машико. К.: Фабула, 2020.
6. Чемерис А. Розроблення та управління проектами у публічній сфері: європейський вимір для України. Практичний посібник / Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». К.: ТОВ «СофіяА», 2012.

### *Тема 2. Особливості розробки концепції, планування медіапроектів.*

1. Ідея та концепція медіапроекту, його ініціювання, попереднє визначення змісту, призначення (цілей і завдань), виконавців.
2. Визначення рівня деталізації, послідовність і терміни впровадження медіапроекту; розробка обов'язкової документації.
3. Окреслення групи осіб, відповідальних за планування медіапроекту, розподіл обов'язків.
4. Визначення необхідних ресурсів (технічних, фінансових тощо); оцінка ризиків.

#### *Завдання.*

1. Опрацюйте запропоновані теоретичні питання; на основі відкритих інтернет-джерел виявте приклади вдало реалізованих концепцій медіапроектів.
2. Запропонуйте ідею власного медіапроекту, розробіть концепцію та попередній план її реалізації.
3. Колективна робота: ідея та концепція спільного медіапроекту.

## *Література*

1. Гонтарева І. В. Управління проектами. Х. : Вид-во ХНЕУ, 2011.
2. Кобиляцька Л. С. Управління проектами: навч. посіб. К.: МАУП, 2002.
3. Проектний менеджмент : просто про складне / В. А. Верба, Л. П. Батенко, О. М. Гребешкова та ін.; за заг. ред. В. А. Верби. К. : КНЕУ, 2009.
4. Управління проектами : підручник / Л. В. Ноздріна, В. І. Ящук, О. І. Полотай; за заг. ред. Л. В. Ноздріної. К. : ЦНЛ, 2010.
5. Хігні Дж. Основи управління проектами / пер. Я. Машико. К.: Фабула, 2020.
6. Чемерис А. Розроблення та управління проектами у публічній сфері: європейський вимір для України. Практичний посібник / Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». К.: ТОВ «СофіяА», 2012.

### ***Тема 3. Основні методики управління медіапроектами.***

1. Традиційна методика управління проектами.
2. Спеціальні інструменти реалізації медіапроекту.
3. Коригування методики управління проектами у зв'язку з новими обставинами, екстремальними умовами їх виконання.

#### *Завдання*

1. Опрацюйте запропоновані теоретичні питання, на основі відкритих інтернет-джерел доберіть приклади застосування традиційних і спеціальних методів управління медіапроектами; обґрунтуйте доцільність їх використання.
2. Запропонуйте методику управління власним медіапроектом.
3. Колективна робота: планування етапів реалізації проекту.

## *Література*

1. Гонтарева І. В. Управління проектами. Х. : Вид-во ХНЕУ, 2011.
2. Кобиляцька Л. С. Управління проектами: навч. посіб. К.: МАУП, 2002.
3. Проектний менеджмент : просто про складне / В. А. Верба, Л. П. Батенко, О. М. Гребешкова та ін.; за заг. ред. В. А. Верби. К. : КНЕУ, 2009.
4. Управління проектами : підручник / Л. В. Ноздріна, В. І. Ящук, О. І. Полотай; за заг. ред. Л. В. Ноздріної. К. : ЦНЛ, 2010.
5. Хігні Дж. Основи управління проектами / пер. Я. Машико. К.: Фабула, 2020.
6. Чемерис А. Розроблення та управління проектами у публічній сфері: європейський вимір для України. Практичний посібник / Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». К.: ТОВ «СофіяА», 2012.

### ***Тема 4. Методи управління персоналом та побудова команди медіапроекту.***

1. Організаційна культура проекту.
2. Принципи формування команди й урахування індивідуальних особливостей при розподілі обов'язків.
3. Роль менеджера у забезпеченні ефективної роботи команди проекту.

### *Завдання*

1. Опрацюйте запропоновані теоретичні питання, на основі відкритих інтернет-джерел доберіть приклади застосування традиційних і спеціальних методів управління медіапроектами; обґрунтуйте доцільність їх використання.
2. Запропонуйте методику управління персоналом у власному медіапроекті.
3. Колективна робота: визначення лідера / менеджера робочої групи, розподіл інших обов'язків серед членів команди.

### *Література*

1. Гонтарева І. В. Управління проектами. Х. : Вид-во ХНЕУ, 2011.
2. Дороніна М. С. Культура спілкування ділових людей. Київ: ВД «КМ Academia», 1998.
3. Кобиляцька Л. С. Управління проектами: навч. посіб. К.: МАУП, 2002.
4. Проектний менеджмент : просто про складне / В. А. Верба, Л. П. Батенко, О. М. Гребешкова та ін.; за заг. ред. В. А. Верби. К. : КНЕУ, 2009.
5. Управління проектами : підручник / Л. В. Ноздріна, В. І. Ящук, О. І. Полотай; за заг. ред. Л. В. Ноздріної. К. : ЦНЛ, 2010.
6. Хігні Дж. Основи управління проектами / пер. Я. Машико. К.: Фабула, 2020.
7. Чемерис А. Розроблення та управління проектами у публічній сфері: європейський вимір для України. Практичний посібник / Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». К.: ТОВ «СофіяА», 2012.

### ***Тема 5. Контроль усіх етапів реалізації медіапроекту. Оцінка ризиків.***

1. Сутність і різновиди контролю виконання медіапроекту.
2. Методи контролю послідовності та повноти реалізації складових проекту, моніторинг якості виконання.
3. Можливі ризики реалізації проекту, їх види.
4. Шляхи запобігання й нейтралізації типових ризиків.

### *Завдання*

1. Опрацюйте запропоновані теоретичні питання, на основі відкритих інтернет-джерел доберіть приклади застосування традиційних і спеціальних методів управління медіапроектами; обґрунтуйте доцільність їх використання.
2. Запропонуйте методику управління власним медіапроектом.
3. Колективна робота: розробка методики управління спільного проекту.

### *Література*

1. Гонтарева І. В. Управління проектами. Х. : Вид-во ХНЕУ, 2011.
2. Кобиляцька Л. С. Управління проектами: навч. посіб. К.: МАУП, 2002.
3. Проектний менеджмент : просто про складне / В. А. Верба, Л. П. Батенко, О. М. Гребешкова та ін.; за заг. ред. В. А. Верби. К. : КНЕУ, 2009.



4. Управління проектами : підручник / Л. В. Ноздріна, В. І. Ящук, О. І. Полотай; за заг. ред. Л. В. Ноздріної. К. : ЦНЛ, 2010.
5. Хігні Дж. Основи управління проектами / пер. Я. Машико. К.: Фабула, 2020.
6. Чемерис А. Розроблення та управління проектами у публічній сфері: європейський вимір для України. Практичний посібник / Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». К.: ТОВ «СофіяА», 2012.

### ***Тема 6. Аналіз результатів та ефективності медіапроєкту.***

1. Основні критерії результативності медіапроєкту.
2. Чинники, що знижують ефективність медійного проєкту.
3. Комплексний підхід до аналізу медіапроєктів.

#### *Завдання*

1. Опрацюйте запропоновані теоретичні питання, на основі відкритих інтернет-джерел наведіть приклади успішних медіапроєктів.
2. Виконайте комплексний аналіз власного медіапроєкту.
3. Колективна робота: аналіз результатів групового медіапроєкту, з'ясування його ефективності.

#### *Література*

1. Гонтарева І. В. ,Управління проектами. Х. : Вид-во ХНЕУ, 2011.
2. Кобиляцька Л. С. Управління проектами: навч. посіб. К.: МАУП, 2002.
3. Проектний менеджмент : просто про складне / В. А. Верба, Л. П. Батенко, О. М. Гребешкова та ін.; за заг. ред. В. А. Верби. К. : КНЕУ, 2009.
4. Управління проектами : підручник / Л. В. Ноздріна, В. І. Ящук, О. І. Полотай; за заг. ред. Л. В. Ноздріної. К. : ЦНЛ, 2010.
5. Хігні Дж. Основи управління проектами / пер. Я. Машико. К.: Фабула, 2020.
6. Чемерис А. Розроблення та управління проектами у публічній сфері: європейський вимір для України. Практичний посібник / Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». К.: ТОВ «СофіяА», 2012.

## ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ\*

1. Розвиток проєктного менеджменту в Україні. Основні принципи управління медіапроєктами.
2. Класифікація медійних проєктів. Аналіз успішних прикладів реалізації медійних проєктів в Україні.
3. Створення медіапроєкту: від розробки концепції до його успішної реалізації.
4. Організація роботи над медіапроєктом, розподіл функцій, управління бюджетом, аналіз ризиків.
5. Роль керівника в успішній реалізації проєкту. Контроль усіх етапів реалізації медіапроєкту.
6. Завершення проєкту, осмислення його результатів, ступеня досягнення мети.
7. Сучасні підходи до побудови команди медіапроєкту, принципи управління персоналом.
8. Ключові засади корпоративної культури.
9. Особливості застосування ресурсів офіційно-ділового функціонального стилю сучасної української літературної мови в реалізації медіапроєкту.
10. Особливості комунікації під час виконання виробничих завдань.
11. Елементи сучасного офіційного етикету, що впливають на створення ділової атмосфери.
12. Лінгвально-паралінгвальні засоби ділової дискусії.
13. Медіатексти різних типів як складова якісного медіапроєкту.
14. Зв'язок реалізації медіапроєкту та різних видів ЗМІ.
15. Масмедіа як майданчик апробації та популяризації результатів медіапроєкту.
16. Короткострокові й довгострокові результати медіапроєкту.

*\* Пропоновані до опрацювання теми поглиблюють знання магістрантів, розвивають і доповнюють обов'язковий теоретичний компонент. Продемонструвати ступінь опанування додаткового матеріалу можна на практичних заняттях під час виконання індивідуальних і групових завдань. Крім того, студент може з власної ініціативи підготувати відповідну інформацію (повідомлення, тези, реферат, огляд) для однокурсників та ініціювати її обговорення на заняттях. Основні позиції темарію самостійної роботи включено до переліку контрольних питань.*

### Модульний контроль\*

Презентація і захист колективного медіапроєкту. Обговорення доповідей відповідальних за:

- розробку ідеї та концепції, планування медіапроєкту;
- організацію роботи над проєктом, формування команди виконавців;
- визначення ресурсів та ефективність їх використання;
- оцінку ризиків та окреслення шляхів їх запобігання й усунення;
- аналіз успішності медіапроєкту, його перспектив (повідь менеджера).

*\*Модульний контроль є завершальним етапом опрацювання дисципліни «Управління медіапроєктами», творчим підсумком, презентацією цілісного проєкту, що став результатом поетапної роботи студентів над реалізацією колективної ідеї, складові реалізації якої аналізувалися й обговорювалися під час практичних занять упродовж семестру.*

## ЛІТЕРАТУРА

1. 11 унікальних крос-медійних проєктів України та світу від Івана Кучеренко (StarLight Media) <https://mmr.ua/show/11- unikalnyh-kross-medijnyhproektov-ukrainy-i-mira-otivana-kucherenko-starlightmedia/32909>
2. Гонтарева І. В. Управління проєктами. Х. : Вид-во ХНЕУ, 2011.
3. Дороніна М. С. Культура спілкування ділових людей. Київ: ВД «КМ Academia», 1998.
4. Дудик П. С. Стилїстика української мови. К.: Академія, 2005 (Альма-матер).
5. Кобиляцька Л. С. Управління проєктами. К.: МАУП, 2002.
6. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000.
7. Проєктний менеджмент: просто про складне / В. А. Верба, Л. П. Батенко, О. М. Гребешкова та ін.; за заг. ред. В. А. Верби. К. : КНЕУ, 2009.
8. Стилїстика української мови / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько; за ред. Л. І. Мацько. К., 2003.
9. Універсальний довідник-практикум з ділових паперів / С. П. Бибики, І. Л. Михно, Л. О. Пустовіт, Г. М. Сьота. К.: Довіра, 1999.
10. Управління проєктами / Л. В. Ноздріна, В. І. Ящук, О. І. Полотай; за заг. ред. Л. В. Ноздріної. К. : ЦНЛ, 2010.
11. Хігні Дж. Основи управління проєктами / пер. Я. Машико. К.: Фабула, 2020.
12. Чемерис А. Розроблення та управління проєктами у публічній сфері: європейський вимір для України. Практичний посібник / Швейцарсько-український проєкт «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». К.: ТОВ «СофіяА», 2012.
13. Project Management Body of Knowledge (електронне видання).

### Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Бібліотека Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка: <http://www.journ.univ.kiev.ua/>
2. Електронна бібліотека відділення журналістики ДВНЗ «Ужгородський національний університет»: <http://www.mediazakarp.at.ua>
3. Наукова електронна бібліотека Національної бібліотеки ім. В. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua/>
4. Наукова бібліотека Ужгородського національного університету: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/>
5. Львівська ННБУ ім. В. Стефаника: <http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F>

## ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

### *Перелік питань*

1. Управління проєктами як навчальна дисципліна і науковий напрям: об'єкт, методи, зв'язок з іншими дисциплінами і напрямками.
2. Розвиток проєктного менеджменту в Україні.
3. Основні принципи управління медіапроєктами.
4. Поняття «проєкт» і «медіапроєкт»: спільні і диференційні риси.
5. Критерії класифікації медіапроєктів; основні різновиди.
6. Медіапроєкти та їх види.
7. Основні поняття проєктного менеджменту як галузі знань.
8. Планування як компонент проєктного менеджменту.
9. Особливості організації процесу реалізації медіапроєкту.
10. Керівництво ресурсами з метою ефективного реалізації цілей, завдань медіапроєкту.
11. Особливості розробки концепції.
12. Специфіка планування медіапроєктів різних видів.
13. Поняття ідеї та концепції медіапроєкту.
14. Роль ініціювання, попереднього визначення змісту, цілей і завдань, виконавців медіапроєкту.
15. Особливості визначення рівня деталізації плану медіапроєкту.
16. Послідовність і терміни впровадження медіапроєктів різних типів.
17. Розробка проєктної документації.
18. Планування бюджету медіапроєкту.
19. Формування команди проєкту, розподіл обов'язків.
20. Функції керівника медіапроєкту.
21. Визначення необхідних ресурсів (технічних, фінансових тощо) для виконання медіапроєкту.
22. Оцінка ризиків і роль керівника проєкту.
23. Основні складові методики управління медіапроєктами.
24. Традиційні методи управління проєктами.
25. Спеціальні інструменти реалізації медіапроєкту.
26. Коригування методики управління проєктами у зв'язку з новими обставинами, екстремальними умовами їх виконання.
27. Методи управління персоналом та побудова команди проєкту.
28. Організаційна культура проєкту.
29. Урахування індивідуальних особливостей виконавців медіапроєкту при розподілі обов'язків.
30. Роль менеджера у забезпеченні ефективного роботи команди проєкту.
31. Принципи контролю всіх складових реалізації медіапроєкту.
32. Сутність і різновиди контролю виконання медіапроєкту.
33. Методи контролю послідовності та повноти реалізації складових проєкту.
34. Моніторинг якості виконання.
35. Можливі ризики реалізації проєкту, їх види.
36. Шляхи запобігання й нейтралізації типових ризиків.
37. Аналіз результатів та ефективності медіапроєкту.
38. Основні критерії результативності медіапроєкту.

39. Чинники, що знижують ефективність медійного проєкту.
40. Комплексний підхід до аналізу медіапроєктів.
41. Завершення проєкту, осмислення його результатів, ступеня досягнення цілей.
42. Ключові засади корпоративної культури.
43. Особливості застосування ресурсів офіційно-ділового функціонального стилю сучасної української літературної мови в реалізації медіапроєкту.
44. Особливості комунікації під час виконання виробничих завдань.
45. Елементи сучасного офіційного етикету, що впливають на створення ділової атмосфери.
46. Лінгвально-паралінгвальні засоби ділової дискусії.
47. Медіатексти різних типів як складова якісного медіапроєкту.
48. Зв'язок реалізації медіапроєкту та різних видів ЗМІ.
49. Масмедіа як майданчик апробації та популяризації результатів медіапроєкту.
50. Короткострокові й довгострокові результати медіапроєкту.

### *Перелік практичних завдань*

1. Наведіть приклади вдалих українських медіапроєктів, обґрунтуйте вибір.
2. Наведіть приклади успішних закордонних медіапроєктів, обґрунтуйте вибір.
3. Запропонуйте ідею власного медіапроєкту, доберіть назву, поясніть актуальність і мету.
4. Коротко окресліть основні риси концепції актуального медіапроєкту.
5. Запропонуйте концепцію медіапроєкту з урахуванням сучасних культурних українських реалій.
6. Запропонуйте концепцію медіапроєкту з урахуванням сучасних українських освітніх потреб.
7. Запропонуйте концепцію медіапроєкту, пов'язаного з інформаційними загрозами.
8. Запропонуйте концепцію медіапроєкту з урахуванням мультикультурних особливостей Закарпаття.
9. Запропонуйте концепцію медіапроєкту з популяризації української літературної мови як державної й обов'язкової в засобах масової інформації.
10. Запропонуйте концепцію медіапроєкту, спрямованого на послідовне дотримання сучасних журналістських стандартів.
11. Запропонуйте концепцію медіапроєкту, спрямованого на утвердження демократичних цінностей.
12. Запропонуйте ідею медіапроєкту, орієнтованого на формування медіаграмотності школярів.
13. Запропонуйте ідею медіапроєкту, орієнтованого на поглиблення медіаграмотності студентської молоді.
14. Запропонуйте короткий план власного медіапроєкту.
15. Запропонуйте методи управління власним медіапроєктом.
16. Запропонуйте методи управління командою власного медіапроєкту.
17. Наведіть приклади гіпотетичних ризиків для власного медіапроєкту, порекомендуйте шляхи їх усунення.

## МІНІСЛОВНИК ЗАГАЛЬНОНАУКОВИХ І СПЕЦІАЛЬНИХ ТЕРМІНІВ

**Абсолютний** (< лат. *absolutus* – необмежений) – 1) безвідносний, безумовний, не порівнюваний ні з чим; 2) досконалий, повний; 3) філософ. абсолютна істина – істина, що дає повне, усебічне, вичерпне знання.

**Абстрагувати** (< лат. *abstraho* – відтягаю, відвертаю < *abs-* (*ab-*) – геть і *traho* – тягну) – утворювати абстрактні поняття шляхом уявного виділення ряду найзагальніших властивостей предметів та відношень між ними і завдяки виокремленню якихось суттєвих властивостей.

**Абстрактний** (< лат. *abstractio* – віддалення, відтягнення, відвернення) – 1) який ґрунтується на абстракції, виник унаслідок абстрагування; 2) абстрактна лексика – слова на позначення якостей, властивостей, станів, відчуттів, категорій мислення тощо; 3) абстрактне мислення – утворення абстрактних понять і оперування ними.

**Абстракція** (< лат. *abstractio* – віддалення, відтягнення, відвернення) – 1) мислене виділення найістотнішої частини властивостей предметів та відношень між ними; 2) поняття, що утворюється внаслідок абстрагування у процесі пізнання; результат абстрагування.

**Автентичний** (< грец. *authenticos* – справжній) – такий, що відповідає оригіналу, дійсний; той, що ґрунтується на першоджерелі.

**Авто...** (< лат. *autos* – сам) – перша частина складних слів, що має значення «свій», «власний», «само...».

**Автор / адресант** (< нім. *Adressant* < франц. *addresser* – надсилати, направляти) — джерело повідомлення; у міжособистісному спілкуванні — особа, яка ініціює комунікацію, кодує своє повідомлення засобами мови і/або парамови і передає адресату (слухачеві, читачеві, аудиторії).

**Адресантність** (повідомлення, дискурсу, тексту) – репрезентація в процесі спілкування особистості адресанта (ідей, позиції, світогляду тощо).

**Адресат** (< нім. *Adressat* – одержувач) – одержувач інформації, кінцевий споживач повідомлення; у міжособистісному спілкуванні – особа, яка сприймає повідомлення відповідно до своїх когнітивних стратегій і конкретними консітуативними умовами інтерпретує повідомлення адресанта.

**Аксіологічний** (< грец. *axios* — цінний і *logos* — наука) — той, що стосується учення про цінності, філософської теорії загальнозначущих принципів, котрі визначають напрями людської діяльності, мотивацію людських учинків.

**Аксіома** (< грец. *axiōta* — загальноприйняте, безперечне) — 1) вихідне положення, твердження якоїсь теорії, що приймається без доведень і лежить в основі доведень інших положень цієї теорії; 2) *перен.* те, що не потребує жодних доведень.

**Аксіоматика** (< грец. *axiōmatikos* — виражений в аксіомах) — систематизована сукупність аксіом певної науки.

**Аксіоматичний метод** — спосіб побудови наукової теорії, при якому за основу беруть систему аксіом чи постулатів, з яких усі інші твердження цієї науки (теореми) повинні виводитися логічним шляхом, за допомогою доказів.

**Актуалізація** (< лат. *actualis* — діяльний) — перехід від мови до мовлення і реалізація потенційних властивостей мовних елементів, яких вимагає певна мовленнєва ситуація.

**Акультурація** — процес засвоєння особистістю, вихованою в одній культурі, елементів іншої культури, субкультури, картини світу, зокрема прецедентних текстів, стереотипів мовного спілкування тощо.

**Акцидентний** (< лат. *accidentia* — випадковість) — випадковий, побічний, неістотний.

**Алегореза** (< грец. *allēgoria* < *allos* — інший і *agoreuo* — говорю) — метод символічного пізнання світу, за якого використовується тлумачення алегорії, тобто символічного передавання змісту шляхом співвіднесення абстрактного поняття з конкретним образом.

**Ало...** (< грец. *allos* — інший) — перша частина складних слів, яка має значення «інший», «сторонній», «чужорідний».

**Алогізм** (< *a...* і *...логізм*) — щось нелогічне, безглузде, яке суперечить законам логіки; непослідовність у міркуванні; призводить до двозначності, суперечливості.

**Алогічний** (< *алогізм*) — безглуздий, той, що суперечить логіці.

**Амбі., амбо...** (< лат. *ambi* — навкруг, з обох боків) — префікс на позначення подвійності, наявності двох різних, протилежних властивостей.

**Аморфний** (< грец. *amorphos* — безформний) — безформний, неоформлений, невпорядкований.

**Аналіз** (< грец. *analysis* – розкладання) – 1) метод наукового дослідження, що полягає в уявному чи фактичному розкладанні цілого на складові частини; 2) усебічний розгляд, дослідження чого-небудь; 3) аналіз дистрибутивний – метод лінгвістичного дослідження, що ґрунтується на вивченні оточення (дистрибуції, розподілу) окремих одиниць у тексті і не використовує відомостей про повне лексичне або граматичне значення цих одиниць; 4) у формальній логіці – уточнення логічної форми (структури) судження.

**Аналітик** (< грец. *analytikos* – аналітичний) – 1) фахівець, що здійснює аналіз чого-небудь; 2) той, хто має схильність до аналізу.

**Аналітичний** (< грец. *analytikos* – аналітичний) – 1) той, що стосується аналізу, ґрунтується на аналізі чи використовується для нього; 2) той, що має здатність аналізувати.

**Аналог** (< грец. *analogos* – відповідний) – те, що відповідає іншому предметові, явищу, поняттю тощо.

**Аналогічний** (< грец. *analogikos* – аналогічний) – який становить аналогію, відповідний, схожий.

**Аналогія** (< грец. *analogia* – відповідність) – 1) подібність, схожість, відповідність у чому-небудь між предметами, явищами, поняттями, які загалом є різними; 2) у логіці – висновок, зроблений на підставі схожості, подібності у чому-небудь предметів, явищ, понять.

**Анотація** (< лат. *annotatio* – зауваження, примітка) – коротка узагальнююча характеристика книги, статті тощо, яка розкриває їхню ідейну спрямованість, зміст, структуру та ін.

**Анти...** (< грец. *anti...*) – префікс, що означає протилежність, ворожість, скерованість проти чого-небудь.

**Антропо...** (< грец. *anthrōpos* – людина) – перша частина складних слів, що вказує на зв'язок поняття з людиною, людством.

**Антропоцентризм** (грец. *anthrōpos* – людина і лат. *centrum* – центр) – світоглядний принцип, згідно з яким людина є центром Всесвіту і найвищою метою всіх подій, що відбуваються у світі; в сучасному мовознавстві визнається одним із найважливіших принципів організації та функціонування живої природної мови на всіх її структурних рівнях.

**Апелювати** (< лат. *apello* – звертаюсь < *ad-* (> *ap-*) до-, при- і *pello* – б'ю, чіпаю, торкаюсь) – звертатися до кого-, чого-небудь авторитетного за підтримкою, захистом, порадою; покликатися, спиратися на чийсь авторитет.



**Апостеріорі** (< лат. *a posteriori* – з наступного) – термін у теорії пізнання, що, на противагу *апріорі*, означає знання, набуте з досвіду.

**Апперцепція** (< лат. *ad* – до і *perceptio* – сприймання) – сприймання тексту на основі попереднього досвіду людини; залежність сприйняття від індивідуальних знань, інтересів, актуальних проблем тощо; полягає у включенні нових об'єктів до наявної системи уявлень індивідуума.

**Апріорі** (< лат. *a priori* – з попереднього) – 1) знання, яке, на противагу *апостеріорі*, одвічно (до досвіду і незалежно від нього) притаманне свідомості; 2) *перен.* без перевірки, наперед.

**Апробація** (< лат. *approbatio* – схвалення, визнання) – схвалення, затвердження.

**Аргумент** (< лат. *argumentum* < *arguere* – показувати, з'ясовувати, доводити, стверджувати) – логічний доказ, що наводиться для підтвердження, обґрунтування чогонебудь.

**Аргументація** (< лат. *argumentatio*) – наведення аргументів, обґрунтування будь-якого положення, судження.

**Архе...** (< грец. *archē* – початок, походження) – частина складних слів, що означає первісність, початок.

**Архетип** (< грец. *archē* – початок, походження і грец. *typos* – образ) – 1) прообраз, первісний образ, ідея, першооснова, зразок; 2) найдавніше спільне джерело всіх наступних копій.

**Архі...** (< грец. *archi...* – старший, перший) – префікс, що означає найвищий ступінь ознаки, що виражена в другій частині складного слова.

**Архітектоніка** (< грец. *architektonikē* – будівельне мистецтво) – основний принцип побудови твору як єдиного цілого, інтегральний взаємозв'язок основних його складників; композиція, побудова.

**Асиміляція** (< лат. *assimilatio* – уподібнення) – уподібнення, злиття, засвоєння.

**Асинхронний** (< *a...* і грец. *synchronos* – одночасний) – неодночасний; той, що не збігається в часі.

**Асоціація** (< лат. *associo* – приєдную, з'єдную) – 1) об'єднання, союз, організація, створені для досягнення спільної господарської, наукової та іншої мети; 2) зв'язок між

елементами психіки людини, коли один факт, подія чи явище викликає інші уявлення чи спогади, зумовлені або подібністю, або контрастом, або суміжністю в часі чи просторі.

**Асоціювати** – установлювати зв'язок між уявленнями, явищами тощо; об'єднувати.

**Аспект** (< лат. *aspectus* – погляд, вигляд, зір) – одна зі сторін явища, перспектива, у якій воно виступає.

**Атипія** (< *a...* і *тип*) – явище відсутності характерних, типових рис, ознак, особливостей чи властивостей у певного явища.

**Атиповий** – такий, що відхиляється від правила, норми, типу.

**Атмосфера спілкування** – лінгво-психо-соціо-когнітивні стосунки учасників комунікативного акту.

**Атрибут** (< лат. *attribuo* – надаю, постачаю; приписую) – невід'ємна, постійна, суттєва властивість, істотна ознака предмета або явища (на відміну від випадкових властивостей).

**Атрибутивний** – означальний.

**Аудиторія** (< лат. *auditorium* < *audio* – слухаю, чую) – 1) збірна назва читачів, слухачів, глядачів, на котрих розраховане конкретне повідомлення адресанта; 2) зал, у якому читають лекції, доповіді тощо.

**Бі...** (< лат. *bi...* – дво... < *bis* - двічі) – префікс на позначення подвоєння.

**Білінгвізм** (< лат. *bi...* - дво... і *lingua* - мова) – двомовність – уживання двох мов у межах певної соціальної спільності, передусім держави.

**Бінарний** (< лат. *binarius* – подвійний) – той, що складається з двох частин.

**Бюджет** (< англ. *budget*, букв. – торба, гаманець) – 1) затверджений у законодавчому порядку розпис, кошторис грошових прибутків і видатків держави, міста, підприємства, які передбачається одержати і витратити в майбутньому; 2) план прибутків і видатків підприємства, організації, установи або окремої особи на певний період.

**Бюджетування** (< *бюджет*) – розрахунки, визначення вартості виконуваних у межах медіапроєкту робіт, формування бюджету проєкту.

**Вербальний** (< лат. *verbalis* < *verbum* – слово) – словесний.

**Вертикальний контекст** – культурологічна, історична, соціально-політична, філологічна інформація, що супроводжує твір; лінгвокраєзнавче тло, на якому розгортається текст; необхідна для сприйняття тексту фонова інформація.

**Гіпер...** (< грец. *hyper...* – над, надміру) – префікс, що означає підвищення, перебільшення, надмірність.

**Гіпертекст** (*гіпер...* і *текст*) – спосіб організації текстової інформації у вигляді сітки, вузли котрої співвідносяться з певними фрагментами тексту, а дуги, що поєднують вузли, символізують різноманітні нелінійні та глибинні зв'язки між цими фрагментами.

**Гіпо...** (< грец. *hypo...* – під, знизу) – префікс, що означає: 1) розміщення нижче чого-небудь; 2) зниження проти норми.

**Гіпотеза** (< грец. *hypothesis* – основа, припущення) – 1) наукове припущення, що висувається для пояснення якого-небудь явища дійсності, вимагає перевірки на досвіді й теоретичного обґрунтування, щоб стати достовірною науковою теорією; 2) узагалі припущення, яке вимагає підтвердження.

**Гіпотетичний** (< грец. *hypothetikos*) – заснований на гіпотезі; імовірний, гаданий.

**Гносеологія** (< грец. *gnōsis* – пізнання і ... *логія*) – філософська теорія пізнання, яка вивчає його можливості, джерела, форми і методи пізнання, умови його достовірності та істинності.

**Дезінформування** – тип комунікації, що виявляється у повідомленні інформації, яка не відповідає дійсності.

**Державна мова** – закріплена традицією або/і законодавством мова, вживання якої обов'язкове в органах державного управління та діловодства, громадських органах та організаціях, на підприємствах, у державних закладах освіти, науки, культури, у сферах зв'язку та інформатики.

**Дескриптивний** (< лат. *deskriptivus* – описовий) – той, що описує синхронний стан мови за допомогою дистрибутивного методу.

**Детермінізм** (< лат. *determinare* – обмежити, визначити) – філософська концепція, що визначає об'єктивну закономірність і загальну причинову зумовленість усіх явищ природи, суспільства.

**Детермінувати** (< лат. *determinare* – обмежити, визначити) – визначати, зумовлювати.

**Дискретний** (< франц. *discret* < лат. *discretus* – поділений, переривчастий) – переривчастий, складений з окремих частин.

**Дискретність** (< лат. *discretus* – поділений, переривчастий) – переривність, протиставляється неперервності.

**Дискурс** (< франц. *discours* – промова, виступ < лат. *discursus* – здогад, міркування) – 1) мовлення в конкретних соціокультурних, психологічних умовах; відображає ситуацію безпосередньої мовної діяльності з урахуванням форми спілкування, поведінки, міміки, жестів мовця; 2) текст разом з умовами його творення і сприймання, динамічний контекст культури, в якому здійснюється прочитання тексту та його вплив на свідомість читача; 3) міркування задля встановлення істини; 4) ораторська промова.

**Дискурсивний** (< лат. *discursivus* < лат. *discursus* – здогад, міркування) – який здійснюється шляхом логічних, строго послідовних міркувань, обґрунтований попередніми судженнями; у логіці – який ґрунтується на міркуванні, що складається з послідовного ряду логічних ланок, кожна з яких залежить від попередньої і зумовлює наступну.

**Дистрибутивний** (< лат. *distributivus* < *distribuere* – розділяти, розчленовувати) – розподільний; такий, що ґрунтується на дослідженні сполучуваності, дистрибуції.

**Дистрибуція** (< англ. *distribution* – розподіл, розповсюдження < лат. *distributio* – розподіл, розчленування) – розподілення, розміщення; розподілення мовних одиниць, сполучення фонем, морфем і слів, дозволені законами певної мови; узагальнена сукупність усіх оточень, характерних для одиниці мови.

**Диференціація** (< франц. *differentiation* < лат. *differentia* – різниця, відмінність) – поділ, розчленування цілого на різні елементи, частини й форми.

**Диференціювання** (< лат. *differentia* – різниця, відмінність) – розчленування, розрізнення, виділення складових елементів при розгляданні, вивченні чогось.

**Діалектика** (< грец. *dialektikē* – мистецтво вести бесіду) – 1) філософська наука про найзагальніші закони руху і розвитку природи, суспільства і мислення; 2) метод пізнання дійсності у всій її суперечності, цілісності і розвитку; 3) процес розвитку, руху чого-небудь у розмаїтті його форм і у всій його суперечності.

**Діалектичний** (< грец. *dialektikos*) – той, що ґрунтується на діалектиці, властивий їй, стосується її.

**Діалог** (< грец. *dialogos* – бесіда, розмова) – 1) розмова, у якій беруть участь двоє або кілька осіб; 2) переговори, вільний обмін думками між двома сторонами, країнами.

**Діахронія** (< грец. *dia* – префікс, що означає наскрізний рух, проникнення, розділення, посилення і *chronos* – час) – 1) вивчення історичного розвитку якогось явища, фактів у цілому; 2) мовозн. Аспект дослідження мовних елементів і явищ як частин мовної системи або вивчення еволюції всієї мовної системи в історичному розвитку; протилежне – *синхронія*.

**Догма** (< грец. *dogma (dogmstos)* – думка, рішення, філософське вчення) – 1) положення, яке вважають незаперечною істиною, визнають непорушним і незмінним без доказів, без урахування конкретних умов; 2) основне положення якого-небудь учення або релігії.

**Експліцитний** (< франц. *explicite* – явний, реально виражений) – явно виражений, розгорнутий.

**Експресивний** (< франц. *expressif* < лат. *expressus* – виразний, випуклий) – виразний, сповнений експресії.

**Екстралінгвальний, позамовний** (< лат. *extra* – поза, зовні, крім і *лінгвальний*) – такий, що відноситься до суспільних умов, в яких функціонує мова; до Е. чинників, які визначають мовні зміни, належать суспільно-політичні умови, взаємовпливи мов, взаємодія літературної мови і діалектів, міграційні процеси тощо.

**Епістемологія** (< грец. *epistēmologia*) – теорія пізнання. Інша назва – *гносеологія*.

**Ефект** (< лат. *effectus* – виконання; дія; вплив; результат) – 1) дія, результат чого-небудь; 2) справлене чимось враження на кого-небудь; 3) засіб, прийом для створення певного враження; 4) фізичне явище.

**Ефективний** (< *ефект*) – дієвий.

**Знак** (у семіотиці) – матеріальний, чуттєво сприйманий предмет (річ, явище, подія, стан, дія), який виступає в пізнанні представником (замісником) іншого предмета (речі, явища, події, стану, дії) для отримання, зберігання, переробки і передавання інформації (повідомлення).

**Значення** – пов'язаний із конкретною мовною одиницею у свідомості носіїв мови узагальнений образ певного об'єкта, ситуації, факту, події (у гуманітарних дослідженнях протиставляється смислу).

**Ідеалізація** (< франц. *idéalisation* < лат. *ideal* – ідеал) – 1) уявлення про когось чи щось як про значно краще, досконаліше, ніж вонбо є насправді, прикрашення дійсності, надання кому-, чому-небудь властивостей ідеалу; 2) мисленнєве конструювання понять про об'єкти, процеси і явища, що не існують і не здійснені, але для яких є прообрази в реальному світі.

**Ідеальний** (< *ideal*) – 1) який існує у свідомості, уяві; абстрактний, уявний; 2) який відповідає ідеалу; досконалий, взірцевий; 3) філософ. той, що стоується ідеї, діяльності, мислення; духовний, психічний на противагу фізичному, матеріальному.

**Ідейний** (< *idea*) – 1) який стосується ідеї, виражає її, пов'язаний із нею; 2) який віддани й певним ідеям і відповідному їм ідеалові.

**Ідейність** (< *idea*) – відданість певній цілісній системі ідей і відповідному їй соціальному, моральному й естетичному ідеалові.

**Ідеал** (< франц. *idéel* < пізньолат. *idealis* – ідеальний < *idea*) – взірець досконалості будь-чого в будь-якій сфері, що виробляється мисленням людини у відповідних суспільних умовах.

**Ідеалізація** (< франц. *idéalisation*) – 1) уявлення про когось чи щось як про значно краще, досконаліше, ніж воно є насправді, прикрашення дійсності, надання кому-, чому-небудь властивостей ідеалу; 2) мислене конструювання понять про об'єкти, процеси і явища, що не існують і не здійснені, але для яких є прообрази в реальному світі.

**Ідеалістичний** – який стосується ідеалізу, властивий йому.

**Ідеальний** – 1) який існує у свідомості, уяві; абстрактний, уявний; 2) який відповідає ідеалу; досконалий, взірцевий; 3) філософ. той, що стосується ідеї, діяльності, мислення; духовний, психічний на противагу фізичному, матеріальному.

**Ідентифікація** (< середньолат. *identifico* – ототожнюю) – ототожнення, уподібнення, прирівняння.

**Ідентичний** (< середньолат. *identicus* < *idem* – той самий) – однаковий, такий самий, тотожний.

**Ідентичність** (< середньолат. *identicus* – однаковий, тотожний) – тотожність, рівнозначність предметів або понять.

**Ідея** (< грец. *idea* – вигляд; ідея) – 1) загальне уявлення, поняття про предмет або явище; продукт людського мислення, який відображає матеріальний світ; 2) визначальне поняття, переконання, принцип, що лежить в основі теоретичної системи, логічної побудови чи світогляду; 3) думка про що-небудь; міркування з приводу чогось; 4) головна думка, що визначає зміст твору (художнього, наукового та ін.).

**Ідіолект** (< грец. *idios* – свій, особливий і лат. *lectio* – читання, вимова) – характерні особливості мовлення індивіда як сукупність стилістичних, словотвірних та інших властивостей.

**Ідіостиль** (< грец. *idios* – свій, особливий і *стиль*) – неповторний спосіб спілкування, притаманний окремій особі; сукупність мовних і позамовних складових комунікативної компетенції індивіда як представника певної лінгвокультурної спільності.

**Іманентний** (< лат. *immanens* – властивий, притаманний чомусь) – притаманний, властивий якомусь предметові чи явищу; який випливає з самої природи предмета чи явища.

**Імплицитний** (< франц. *implicite* – неявний) – невисловлений, зовнішньо не виявлений; прихований.

**Інтер...** (< лат. *inter...*) – 1) префікс, який має значення «поміж», «між»; 2) перша частина складних слів, яка має значення «інтернаціональний».

**Інтерпретація** (< лат. *interpretatio* – пояснення, трактування) – пояснення, роз'яснення, тлумачення змісту, значення чого-небудь.

**Інтертекстуальність** – поняття постструктуралізму і постмодернізму, яке позначає взаємодію тексту з іншими текстами в часі; зв'язок тексту із семіотичним культурним середовищем, результатом якого є наявність у певному тексті елементів (алюзії, цитати тощо) іншого (інших) тексту.

**Інтерференція** (< лат. *inter* і *ferens, ferentis* – який несе, переносить) – мимовільне перенесення, накладання ознак однієї мови на внішу в практиці двомовної людини.

**Іррелевантний** (< лат. *ir* – не і *релевантний*) – такий, що не має сутнісних ознак, позбавлений семіологічної значущості.

**Квазі...** (< лат. *quasi* – ніби, майже) – префікс, який означає «удаваний», «несправжній».

**Колоквіум** (< лат. *colloquium* – співбесіда) – 1) метод перевірки знань студентів, який відбувається у формі бесіди викладача зі студентами; 2) наукові збори, під час яких обговорюють доповіді певної тематики.

**Компаративний** (< лат. *comparativus* – порівняльний) – який виражає порівняння.

**Комунікант** – учасник комунікації, який володіє мовними засобами для передавання інформації, здійснює мовну діяльність, беручи участь у різних формах спілкування.

**Комунікат** – висловлювання, текст, що є результатом мовної діяльності, обміну інформацією.

**Комунікація** (< лат. *communicatio* – зв'язок, повідомлення) – 1) спілкування, що ґрунтується на взаєморозумінні; повідомлення інформації від однієї людини до іншої або кількох / багатьох; 2) смисловий та ідеально-змістовний аспект соціальної взаємодії, спілкування; операції з інформацією у спілкуванні; складова спілкування поряд з перцепцією та інтеракцією. У широкому розумінні — спілкування особистостей за допомогою мовних і немовних засобів з метою передавання інформації. У деяких філософських напрямках – категорія, що позначає спілкування, в якому Я виявляє себе в Іншому. Комунікація міжособистісна (2 ос.), комунікація у межах малої мовної групи (3-5 ос.), комунікація публічна (20-30 ос. і більше), *комунікація масова* (1000 ос. і більше).

**Комунікація масова** – цілеспрямоване технічно опосередковане поширення соціально значущої інформації, розраховане на велику (> 1000 ос.) аудиторію.

**Конотація** (< лат. *con* – разом і *notare* – позначати) – 1) відношення між смислом (конотатом) та іменем або комплексом імен; характеристика денотата, яка встановлюється внаслідок позначення об'єкта іменем; 2) додаткові семантичні чи стилістичні відтінки, які надаються основному значенню і створюють емоційно-експресивне забарвлення висловлювання.

**Консеквентний** (< лат. *consequens*) – послідовний.

**Константа** (< лат. *constans* – постійний) – постійна величина.

**Констатація** (< франц. *constatation* < лат. *constat* – установлено, відомо) – установлення незаперечності, наявності чого-небудь.

**Конститутивний** (< лат. *constitutus* – визначений) – істотний, визначальний; той, що є головною ознакою якоїсь речі, поняття.

**Контекст** (< лат. *contextus* – тісний зв'язок, з'єднання < *contexo* – спілітаю) – 1) фрагмент тексту, який включає аналізовану одиницю і є необхідним та достатнім для визначення її сенсу; 2) усі наявні умови, які впливають на перебіг комунікації, формування і виявлення значення одиниць мовного коду в спілкуванні; 3) перен. у контексті – з урахуванням чого-небудь.

**Континуум** (< лат. *continuum* – безперервне, суцільне) – 1) неперервність, нерозривність явищ, процесів; 2) неподільний простір, однорідне середовище щодо функціонування мови, мовного різновиду чи мовної одиниці.

**Контроль** (< франц. *contrôle* < *contrerôle* – подвійний список) – 1) перевірка, спостереження для встановлення відповідності чого-небудь певним вимогам; 2) особи, що



здійснюють таку перевірку; 3) заклади, що здійснюють таку перевірку; 4) влада, можливість розпоряджатися чим-небудь, регулювати щось.

**Конференція** (< лат. *conferentia* < *confero* – збираю в одне місце) – збори, нарада представників наукових та інших організацій, партій, держав тощо.

**Концепт** (< лат. *conceptus* – думка, поняття < *concipio* – збираю, задумую) – 1) у логіці – смисл знака (імені); 2) стійка ідея, що має традиційне мовне вираження; 3) загальна думка, формулювання; 4) поняття у філософії мови, антропоцентричній лінгвістиці, соціолінгвістиці, лексичній та ситуативній семантиці; ідеальний об'єкт, образ, оперативна змістовна одиниця ментального лексикону, пам'яті, в якій втілилися певні культурно зумовлені уявлення носія мови про світ.

**Концептуальна картина світу** – відображені в категоріях, одиницях і формах мови як комунікативного коду уявлення певного мовного колективу про будову, елементи, процеси тощо, які відбуваються в об'єктивній дійсності; цілісне відображення у мові всього того, що існує в позамовній дійсності.

**Культура мови** – дотримання усталених мовних норм усної та писемної літературної мови, свідоме, цілеспрямоване, майстерне використання мовновиражальних засобів залежно від мети й обставин спілкування.

**Культура мовлення** – конкретний вияв культури мови; володіння мовцем нормами усної і писемної мови, уміння використовувати виражальні засоби мовного коду в різних комунікативних умовах з урахуванням мети і змісту спілкування.

**Латентний** (< лат. *latens (latentis)* – прихований) – прихований; той, що не виявляє себе видимими ознаками.

**Лого...** (< грец. *logos* – слово) – у складних словах відповідає поняттям «слово», «мова», «мовлення».

**...логія** (< грец. *logos* – слово, учення) – друга частина складних слів, яка відповідає поняттю «наука».

**Магістр** (< лат. *magister* – начальник, учитель < *magnus* – великий) – другий академічний ступінь, який присуджують особам, що мають ступінь бакалавра і пройшли додатковий курс впродовж 1 – 2 років та склали спеціальний іспит.

**Магістрант** (< лат. *magistrandus* < *magistro* – навчаю) – особа, що склала іспит на звання магістра, але ще не захистила дисертації.

**Макро...** (< грец. *makros* – довгий, великий) – 1) перша частина складних слів, яка має значення «великий», «довгий»; 2) пов'язаний із вивченням або вимірами великих предметів, величин.

**Матеріалізм** (< франц. *materialisme* < лат. *materialis* – речовинний) – напрям у філософії, який на противагу ідеалізму виходить із того, що матерія, буття є первинним, а свідомість, мислення – вторинним, похідним, що світ є матеріальним і пізнаваним.

**Матеріальний** (< лат. *materialis*) – 1) той, що є матерією; існує незалежно від свідомості; 2) майновий, грошовий, той, що належить до засобів існування; 3) той, що стосується матеріалу, матеріалів.

**Матерія** (< лат. *materia* – речовина < *mater* – мати, стовбур дерева) – 1) об'єктивна реальність, яка існує незалежно від людської свідомості і відображається нею; 2) предмет обговорення.

**Мега.., мегало...** (< грец. *megas* – великий) – перша частина складних слів, що відповідає поняттю «великий», «мільйон», «велетенський».

**Медіапроект** (< англ. *media* та лат. *projectus* – проєкт) – 1) документ, план, задум комплексу медіазаходів; 2) багатокомпонентне явище у сфері медіа, що включає керівника, виконавців, матеріальні ресурси, цілі та способи їх реалізації і спрямоване на досягнення конкретних результатів.

**Менеджер** (< англ. *manager* < *manage* – керувати) – 1) найманий професійний керівник підприємства, спеціаліст у сфері керування виробництвом; 2) підприємець у професійному спорті, розважальному бізнесі, який організовує виступи спортсменів, артистів.

**Менеджер медіапроекту** (< англ. *manager* – керівник) – спеціаліст у сфері керування проєктами, керівник медіапроекту.

**Медіаменеджмент** (< англ. *management* – керування, організація та англ. *media* < лат. *medius* – серединний) – сукупність сучасних засобів, методів, форм управління медіапроектами з метою його успішної реалізації, ефективного досягнення заздалегідь визначених цілей, мети, завдань.

**Менеджмент** (< англ. *management* – керування, організація) – сукупність сучасних засобів, методів, форм управління виробництвом і збутом продукції з метою підвищення їхньої ефективності і збільшення прибутку.

**Мета...** (< грец. *meta* – після, через) – перша частина складних слів, що означає проміжне становище, зміну, перетворення, звільнення від чогось.

**Метайнформування** – тип комунікації, що виявляється у повідомленні неправдивої інформації, мотивована брехня.

**Метамова** (< грец. *metá* – після, за, через і *мова*) – знакова система, яку використовують для опису природної мови (мови-об'єкта); мова «другого порядку».

**Метод** (< грец. *methodos* – спосіб пізнання) – 1) спосіб пізнання, дослідження або практичного виконання чого-небудь; 2) спосіб, прийом дії.

**Методизм** – послідовність у роботі.

**Методика** (< грец. *methodikē*) – 1) сукупність методів, прийомів виконання будь-якої роботи; 2) галузь педагогічної науки, що вивчає закономірності викладання певного навчального предмета.

**Методичний** (< грец. *methodikos*) – той, що пов'язаний із методикою або належить їй.

**Методологія** (< *метод* і *...логія*) – 1) учення про науковий метод пізнання й перетворення світу; 2) сукупність методів, що їх застосовують у будь-якій науці.

**Мікро...** (< грец. *mikros* – малий) – 1) перша частина складних слів, що має значення «малий», «найдрібніший»; 2) пов'язаний із вивченням або вимірюванням малих величин.

**Мова** – характерний для людського суспільства специфічний вид знакової діяльності, який полягає у застосуванні історично усталених у певній етнічній спільноті артикуляційно-звукових актів для позначення явищ об'єктивної дійсності, їх ідеальних відображень у свідомості з метою обміну між членами спільноти осмислюванню інформацією та фіксації інформації шляхом механічного звукозапису або переведення звукових мовних актів у письмові знаки.

**Мова засобів масової інформації** – жанровий різновид публіцистичного стилю, що використовується у ЗМІ, реалізується в графічній (друковані масмедіа), усній (радіо й телебачення) та комбінованій (онлайн-медіа, телебачення) формах та виконує передусім інформативну функцію.

**Мовна картина світу** – сукупність уявлень про світ, які історично склалися у свідомості певного мовного колективу і віддзеркалилися в його мові; певні способи концептуалізації дійсності за допомогою засобів національної мови.

**Мовна особистість** – поєднання в особі мовця його мовної компетенції, прагнення до творчого самовираження, вільного, автоматичного здійснення різнобічної мовної діяльності. У М. о. відображені соціально-територіальне середовище, національна культура, виховання. Творчий підхід і рівень мовної компетенції стимулюють М. о. до вдосконалення мови, розвитку мовного смаку, до постійного відображення світоглядно-суспільних, національних культурних джерел і пошуків нових, ефективних засобів мовної виразності.

**Мовна політика** – сукупність ідеологічних постулатів і практичних дій, спрямованих на регулювання мовних відносин у країні або на розвиток мовної системи у певному напрямі.

**Мовна ситуація** – сукупність умов, що характеризують визначені законом і насправді реалізовані правила мовної поведінки громадян; використання державної мови у різних сферах (управління, освіти тощо).

**Мовний етикет** – усталені мовні звороти, типові формули, які використовуються у певних ситуаціях спілкування і відповідають національно-культурним традиціям суспільства або окремого соціуму. В широкому розумінні М. е. – це узвичаєні правила, норми мовної поведінки людей в обставинах безпосереднього контактування

**Мовні ігри** – складна єдність засобів мови і соціально-психологічних умов їх уживання у межах конкретних типів людської діяльності, що відбуваються за певними правилами, які виформовують контексти цих уживань; ідеалізовані моделі вживання слів і висловлювань, що виражають взаємозв'язок різних форм людської активності.

**Модальність** (< лат. *modus* – спосіб) – граматична категорія, що виражає відношення змісту висловлювання до об'єктивної дійсності. Виражається за допомогою граматичних і лексичних засобів (формами способу, модальними словами, інтонацією тощо); 2) у логіці – характеристика судження, яка залежить від того, що в ньому стверджується (можливість, дійсність чи необхідність чогось).

**Модифікація** (< лат. *modificatio* – установлення міри) – видозміна, перетворення чого-небудь.

**Моніторинг** (< англ. *monitoring*) – постійний контроль за будь-яким процесом з метою виявити, чи відповідає він бажаному результату або початковим прогнозам.

**Моно...** (< грец. *monos* – один, єдиний) – перша частина складних слів, яка має значення: 1) «одне», «єдине»; 2) «монофонічний».

**...морфи, ...морфізм, ...морфія, ...морфний, ...морфоз** (< грец. *morphē* – вид, форма) – друга частина складних слів, що відповідає поняттям «форма», «вид».

**Морфо...** (< грец. *morphē* – вид, форма) – у складних словах відповідає поняттю «форма».

**Мульти...** (< лат. *multum* – багато) – перша частина складних слів, яка має значення багаторазовості, множинності.

**Нео...** (< грец. *neos* – новий) – перша частина складних слів, що має значення «новий».

**Нівелювання** (< нім. *nivellieren* – вирівнювати) – стирання індивідуальних відмінностей, вирівнювання.

**Нонсенс** (< англ. *nonsense* < лат. *non* – ні та *sensus* – смисл) – безглуздя, нісенітниця.

**Об'єкт** (< лат. *objectus* – предмет) – 1) зовнішній світ, що існує поза нами, незалежно від нашої свідомості і є предметом пізнання, практичної дії суб'єкта; 2) предмет, явище, на які спрямована якась діяльність.

**Об'єктивізм** (< франц. *objectivisme*) – 1) підхід до тлумачення явищ суспільного життя, що обмежується констатацією подій, підкресленням їхньої необхідності; 2) відповідність об'єктивній дійсності, безсторонність, неупередженість.

**Об'єктивістський** – притаманний об'єктивізму; той, що стоїть на позиціях об'єктивізму.

**Об'єктивний** (< франц. *objectif*, англ. *objective* < лат. *objectivus* – предметний) – 1) той, що існує поза свідомістю і незалежно від неї; властивий об'єкту або відповідає йому; 2) неупереджений, безсторонній.

**Об'єктивність** – 1) реальне, не залежне від волі та свідомості людини існування об'єкта; належність до об'єктивної реальності; 2) відповідність об'єктивній дійсності; неупередженість; 3) причетність до об'єктивного пізнання.

**Обсервація** (< лат. *observatio* < лат. *observo* – спостерігаю) – спостереження.

**Оказіональний** (< лат. *occasionalis* – випадковий) – такий, що не відповідає загальноприйнятому вживанню, має індивідуальний характер, зумовлений специфічним контекстом.

**Опонент** (< нім. *Opponent* < лат. *opponens (opponentis)* – той, що протиставляє, заперечує) – 1) фахівець, що оприлюднює критичні зауваження, які стосуються наукової праці; офіційний О. – фахівець, заздалегідь призначений для виступу на захисті дисертації; 2) супротивник у суперечці, диспуті, дискусії.

**Оптимальний** (< лат. *optimus* – найкращий) – найсприятливіший, найкращий.

**Пан...** (< грец. *pan* – усе) – у складних словах означає «те, що охоплює все, стосується всього».

**Панхронія**, або **ахронія** (< грец. *a, pan* і *chronos* – час) – стан об'єкта дослідження, що перебуває поза часом.

**Пар..., пара...** (< грец. *para*) – префікс, що означає суміжність, преміщення, виступ, відхилення, зміну.

**Парадокс** (< грец. *paradoxos* – несподіваний, дивний) – 1) думка, яка суттєво не збігається із загальноприйнятими теоріями, приписами або суперечить (часом тільки на перший погляд) здоровому глуздові; 2) несподіване явище, яке не відповідає звичним уявленням.

**Параінформування** – тип комунікації, що виявляється на рівні асоціативних натяків, латентних смислів.

**Перцепція** (< лат. *perceptio* – сприймання) – невиразне і несвідоме сприйняття на відміну від ясного усвідомлення – апперцепції.

**Підтекст** – латентний (прихований) зміст; внутрішній зміст висловлювання, що безпосередньо не виражається словами і створюється додатковими значеннями мовних одиниць.

**Плагіат** (< лат. *plagiat* – викрадений) – привласнення чужого авторства, використання у працях чужого твору без покликань на автора.

**Полі...** (< грец. *poly* – багато) – перша частина складних слів, що відповідає поняттям «багато», «численний».

**Постулат** (< лат. *postulatum* – вимога) – твердження, яке при побудові наукової теорії сприймають без доказів як вихідне.

**Прагматика** (< грец. *pragmata* – справа, дія) – у широкому розумінні – будь-яке вчення про діяльність, практику.

**Прагматичний** – той, що є практичним знаряддям чогось, має практичне застосування.

**Практика** (< грец. *praktikos* – активний, діяльний) – 1) методи, навички якоїсь роботи, діяльності, а також сама ця робота, діяльність; 2) робота, фахові знання як основа досвіду, уміння; 3) одна з форм навчання – застосування і закріплення теоретичних знань; 4) діяльність людей, що творчо освоюють світ (перетворююча та створююча практика).

**Пре...** (< лат. *prae* – попереду) – префікс, що означає передування.

**Преамбула** (< лат. *praeambulus* – той, що передує) – вступна частина якого-небудь важливого документа (законодавчого акта, міжнародного договору, декларації тощо), де викладено обставини чи підстави його проголошення, а також вступні пояснення про предмет обговорення.

**Превентивний** (< лат. *praeventivus*) – запобіжний; той, що випереджає дії суперника.

**Предмет** – 1) будь-яке конкретне матеріальне явище, що сприймається органами чуття; річ, реалія; 2) логічне поняття, котре становить зміст думки, пізнання і т. ін.; 3) те, на що спрямована пізнавальна, творча, практична діяльність; об'єкт; властивості, окремі аспекти та специфічні риси об'єкта, котрі виокремлюються науковцем для аналізу.

**Про...** (< лат. *prae* – попереду) – префікс, що означає: 1) той, що є прихильником, той, що діє в інтересах когось або чогось; 2) заступник, що виконує певні обов'язки.

**Проект** (< лат. *projectus* – кинутий уперед) – 1) технічний документ, розроблений план для зведення споруд, виготовлення машин, приладів тощо; 2) передній текст якогось документа; 3) план, задум.

**Процес** (< лат. *processus* – просування вперед) – 1) послідовна зміна яких-небудь явищ, перебіг розвитку чого-небудь; 2) сукупність послідовних дій для досягнення певного результату; 3) порядок, здійснення роботи слідчих, адміністративних і судових органів.

**Псевдо...** (< грец. *pseudos* – обман) – перша частина складних слів, що означає «несправжній», «неправильний».

**Псевдоінформування** – тип комунікації, що виявляється у поданні відомої інформації як нової.

**Радіо** (< лат. *radiare* – випромінювати) – 1) спосіб передавання на відстань і приймання звукової інформації за допомогою електромагнітних хвиль; 2) галузь науки і техніки; 3) радіомовлення – один із засобів масової інформації – звукова передача програм тощо; 4) пристрій для приймання радіопередач.

**Радіо...** (< лат. *radius* – промінь) – перша частина слів, що має значення «той, що стосується радіо, пов'язаний із ним»; «той, що стосується радіо, радіоактивності, радіації».

**Ре...** (< лат. *re...*) – префікс, що означає: 1) зворотну або повторну дію; 2) протилежну дію або протидію.

**Релевантний** (< англ. *relevant* – суттєвий) – який сприяє розрізненню мовних одиниць.

**Рецепція** (< лат. *receptio* – прийняття) – 1) сприймання мовцем інформації, зумовлене його попереднім досвідом та мовною компетенцією; 2) запозичення і пристосування певним суспільством соціокультурних форм, що виникли в іншій країні або в іншу епоху.

**Реципієнт** (< лат. *recipiens (recipientis)* – той, що одержує) – людина, котра сприймає інформацію; одержувач інформації.

**Ризик** – 1) усвідомлена можливість небезпеки; 2) можливість збитків або невдачі в якійсь справі.

**Сенс** (< лат. *sensus* – смисл) – суть, значення чого-небудь.

**Сенсаційний** – розрахований на сенсацію; той, що виходить за межі звичного.

**Сенсація** (< франц. *sensation* – відчуття) – 1) надзвичайно сильне враження, яке справляє певна подія, повідомлення; 2) подія, повідомлення, що справляє таке враження.

**Синтез** (< грец. *synthesis* – з'єднання, складання) – 1) метод наукового дослідження будь-якого предмета, явища, який полягає в пізнанні його як єдиного цілого, у єдності та взаємозв'язку його частин і у пов'язаний у процесі наукового пізнання з *аналізом*; 2) перен. об'єднання, узагальнення, поєднання.

**Синтетичний** – 1) той, що ґрунтується на синтезі 1; 2) перен. узагальнений, той, що поєднує різноманітні елементи.

**Синхронізм** (< грец. *synchronismos* – одночасний) – точний збіг у часі двох чи кількох явищ або процесів.



**Синхронія** (< грец. *synchronos* – одночасний) – 1) стан і вивчення мови (будь-якої іншої системи знаків) з погляду співвідношень її складових частин, що існують в один період. Протиставляється *діахронії*; 2) те саме, що й *синхронізм*.

**Синхронний** (< грец. *synchronos* – одночасний) – одночасний, той, що збігається в часі.

**Система** (< грец. *systema* – утворення) – 1) значна кількість закономірно пов'язаних елементів (предметів, явищ, поглядів, принципів тощо), що становлять певне цілісне утворення, єдність; 2) порядок, зумовлений планомірним, правильним розташуванням частин у встановленому зв'язку, суворій послідовності; 3) форма, спосіб організації чого-небудь; 4) те, що стало звичним, регулярним; 5) технічний пристрій, конструкція.

**Систематизувати** (< франц. *systematiser* < грец. *systema* – система) – розподіляти у визначеному порядку і зв'язку частини чого-небудь; діяти у певній послідовності.

**Систематичний** (< грец. *systematikos* – упорядкований) – 1) побудований за певним планом; той, що утворює будь-яку систему; 2) суворо послідовний, чіткий; 3) той, що постійно повторюється, регулярний.

**Системний** – той, що стосується системи 1, 2, 5.

**Смисл** – уявлення про щось, поняття, розуміння чого-небудь; 2) внутрішній зміст, суть чого-небудь; 3) мета, завдання, призначення чого-небудь.

**Спілкування** – взаємодія суб'єктів, під час якої відбувається обмін інформацією, досвідом, уміннями, навичками, результатами діяльності тощо.

**Стереотип** – незмінний загальноприйнятий взірець, якого дотримуються; шаблон, трафарет.

**Суб...** (< лат. *sub* – під) – перфікс, що означає розміщення під чимось чи біля чогось, підпорядкованість.

**Суб'єкт** (< лат. *subjectum* – підкладене) – 1) людина, що пізнає зовнішній світ (об'єкт) і впливає на нього у своїй практичній діяльності; 2) людина як носій певних властивостей; особистість.

**Суб'єктивізм** (< франц. *subjectivisme* < лат. *subjectivus* – підметовий) – 1) світогляд, що заперечує об'єктивні закони розвитку і обстоює головну роль суб'єкта в процесі пізнання; 2) ставлення до чогось залежно від особистих симпатій, настрою чи схильності; суб'єктивність.

**Суб'єктивний** (< франц. *subjectif* < лат. *subjectus*) – 1) властивий тільки певній особі, суб'єкту, особистий; 2) однобічний, упереджений.

**Суб'єктивність** – 1) індивідуальна особливість у поглядах; 2) оригінальність; 3) відсутність об'єктивності; суб'єктивізм.

**Супер...** (< лат. *super...*) – префікс, що означає: 1) головний; 2) високий ступінь ознаки, якості або підвищеної, посиленої дії; 3) розташований зверху, над чим-небудь.

**Теза** (< грец. *thesis* – положення, твердження) – 1) у логіці – положення, істинність якого треба довести; 2) коротко сформульовані основні положення доповіді, лекції, повідомлення тощо.

**Текст** (< лат. *textum* – тканина, зв'язок, поєднання) – писемний або усний мовленнєвий масив, що становить лінійну послідовність висловлень, об'єднаних у ближчій перспективі смисловими і формально-граматичними зв'язками, а в загальнокомпозиційному, дискантному плані – спільною тематичною і сюжетною заданістю.

**Теле...** (< грец. *tēle* – далеко) – перша частина складних слів, що означає «здійснювати на відстані», «той, що діє на далеку відстань»; «телевізійний».

**Тема** (< грец. *thema* – основа, положення) – предмет судження, зображення, дослідження, обговорення.

**Теоретичний** – властивий теорії; добутий шляхом логічних операцій, математичних розрахунків.

**Теорія** (< грец. *theōria* – розгляд, дослідження) – 1) система узагальненого знання, пояснення тих чи інших явищ дійсності; 2) сукупність узагальнених положень, які утворюють якусь науку або її галузь, а також сукупність правил якогось виду мистецтва, майстерності тощо; 3) система поглядів із будь-якого питання.

**Тип** (< грец. *typos* – відбиток, зразок, форма) – зразок, модель для групи предметів; категорія, що об'єднує споріднені явища.

**Типовий** – 1) властивий типові; 2) той, що є зразком, взірцем для низки явищ, випадків або відповідає певному зразку.

**Типологічний** – термін для позначення певного типу яких-небудь предметів або явищ; який стосується типології, ґрунтується на встановленні спільності ознак певних явищ, предметів.

**Типологія** (< *тип* і *...логія*) – класифікація предметів або явищ за спільними ознаками.

**Транс...** (< лат. *trans...* – через, крізь) – перша частина складних слів, що означає «крізь», «за», «через», «пере», «по той бік».

**Узуальний** (< лат. *usus* – звичай, правило) – загальноприйнятий; той, що відповідає вживанню мовних одиниць на певному етапі розвитку мови.

**Ультра...** (< лат. *ultra* – за, понад, за межами) – префікс, що означає «за межами», «крайній».

**Уні...** (< лат. *unus* – один) – перша частина складних слів, що означає «єдино», «одно».

**Універсалії** (< лат. *universalis* – загальний) – 1) загальні поняття; 2) мовозн. явища і властивості, характерні для всіх або більшості мов світу.

**Управління медіапроектom** – процес організації виконавців і матеріальних ресурсів з метою досягнення заздалегідь визначених цілей / мети і завдань медіапроектu.

**Факт** (< лат. *factum* – зроблене) – 1) дійсна, невигадана подія, явище; 2) реальність, дійсність; те, що об'єктивно існує.

**Фактичний** – дійсний, той, що справді існує, наявний.

**Фактор** (< лат. *factor* – той, що робить < *facio* – роблю) – чинник; умова, рушійна сила, причина якого-небудь явища, процесу.

**Форс-мажор** (< франц. *force majeure* – непереборна перешкода) – надзвичайні, непередбачувані обставини, через які виконання зобов'язань однією зі сторін, що уклали угоду (контракт), стає повністю або частково неможливими.

**Шум комунікативний / бар'єри комунікації** – різноманітні форми порушень, деформації повідомлень, що утруднюють процес передавання або сприйняття інформації.